

UDK 929.5 Tarsia

Edvilijo Gardina
Koper

PLEMIŠKA DRUŽINA TARSIA

Koprska družina Tarsia se pojavlja v lokalnem in širšem beneškem zgodovinsko-pisnem zelo zgodaj. Nicolò Manzuoli¹ v svojem opisu Istre iz leta 1611 poudari izjemne zasluge enajstih kapitanov, članov družine, v službi beneške republike. Prospero Petronio² leta 1680 ne pozabi opozoriti na druge predstavnike iz hiše Tarsia, ki so se v zgodovini zapisali kot pomembni učenjaki-humanisti, predvsem pa na tiste, ki so v vlogi tolmačev službovali na turškem dvoru v Carigradu.³ Najpomembnejši vir za rekonstrukcijo rodbinske kronologije je vezan na čas, ko se družina obrača na Magistrato Supremo sopra Feudi v Benetkah, da se ji potrdi stari plemiški naslov grofa Svetega Rimskega Imperija.⁴

"Presvetli Magistrat" začne z letom 1661⁵ izdajati dekrete, s katerimi se strogo prepoveduje, da bi se ljudje iz Serenissime zatekali k tujim knezom za pridobivanje častnih naslovov. Med plemstvom zavladala napetost in mrzlično zbirajo stare listine, da potrdijo privilegije, ki izhajajo iz častnih naslovov. Mesto Koper poskrbi za zaščito svojih izbrancev, ki sestavljajo Maggior Consiglio.

V stoletju, ko načenja Republiko tragična agonija, prav v vsakdanjem življenju vdanih mest v provinci, zasledimo najbolj drastične manifestacije nezadovoljstva ljudi. Tako, kot jo je doživel podestat zjutraj na praznik 15. avgusta 1614, ne pomni nobeno beneško mesto; na dan Marijinega Vnebovzetja so neznanci namesto beneškega praporja na "stendardo", ki je bil na mestnem trgu, obesili krsto.⁶ Kuga, ki se pojavi leta 1630 pomori v enem letu 1927 meščanov.⁷ V tej veliki nesreči zamre še poslednja prilika, da se mesto opomore od siceršnje ekonomske in socialne bede, ki je zavladala v minulih desetletjih zaradi Tridesetletne vojne. Michiel Priuli,⁸ ki obišče Koper leta 1646, osvetli v svojem potopisu to nesrečno stanje. Hkrati pohvali

1 Nicolò Manzuoli, *Nova descrizione della provincia dell'Istria*, Venezia 1611, str. 85.

2 Prospero Petronio, *Memorie sacre e profane dell'Istria*, Pokrajinski arhiv Koper, Archivio Gravisi 89, rokopis iz 1680, str. 178-180.

3 Edvilijo Gardina, *Koprska družina Tarsia v službi beneške republike*, Slovensko morje in zaledje, 4-5, Koper 1981, str. 129-135.

4 Archivio di Stato di Venezia (A.S.V.), *Provveditori sopra feudi*, *Terminazioni per titoli 1725 sino 17 aprile 1734*.

5 A.S.V., *Magistrato di Venezia sopra i feudi*, 23 aprile 1661, 1676, 1686, 1728, 1733, 1777, proclama del 28 Settembre 1795.

6 Baccio Ziliotto, *Capodistria*, Trieste 1910, str. 62-63.

7 Župnijski arhiv Koper, *Libro dei Morti (1630-1631)*.

8 Michiel Priuli, *Itinerario fatto da me Michiel Priuli l'anno 1646 nella Città di Capo d'Istria, et Provincia d'Istria*, Biblioteca di San Marco Venezia, Ital. VII, 671 (8206).

zasluge njegovega gostitelja, svaka podestata Antonia Grimanija, ki obudi slavno koprsko Accademio. Nadeli so ji simbolično ime "dei Risorti". Sestavlja jo "pravo plemstvo", ki pa mora tisti čas v Velikem svetu že deliti klop z bogatimi meščani. Ti so namreč plemstvo "kupili". Tako velja poudariti, da ni samo naključje in rezultat povečane vneme po poznavanju preteklosti koprskih akademikov, da nastajajo nekateri ključni teksti za istrsko zgodovino in še posebej za zgodovino posameznih mest, kjer izstopajo vrla dejanja posameznikov starih plemiških rodbin.

Prepisujejo se preperele listine v Vicedominariji in tako nastajajo rodovna debla, ki jih plemiči prilagajo prošnjam na zgoraj omenjeni "Magistrato Supremo". Svežnji starih dokumentov izhajajo tudi v tiskih, ki nosijo naslov Raccolta di decreti sovrani a favore della Comunità e de' Cittadini del Consiglio di Capodistria.⁹

"Presvetli in cenjeni plemeniti Nadzorniki fevdov!

Stara koprška družina TARSIA ni Serenissimi nikoli nudila nekoristnih uslug. Njeno ime je obče znano, saj so vrla dejanja njenih članov trajno zapisana v zgodovinah, ki so jih pisali Bembo, Giustiniano, Mocenigo in Nicolò Manzioli v delu "Descrizione dell'Istria". Nič manj ni pomemben napis na nagrobni plošči Damjana Tarsie v naši stolnici, ki nam s skopimi besedami mnogo pove. Med najzaslužnejšimi možmi je naš prednik Jakob, ki ga je Republika, na prošnjo samega cesarja Friderika, poklicala z Jutrovega, da brani Pordenone. Tu se je junaško boril z Ogri. Cesar je njemu, bratu Guarientu in celotnemu moškemu potomstvu dodelil naslov Grofa Svetega Rimskega Imperija. Obsežna diploma je bila izdana v Gradcu 4. februarja 1478 in je zapisana v Četrti knjigi testamentov, list 20, v Vicedominariji mesta Koper. Plemeniti gospod Nicolò Contarini, zaslužni podestat in mestni kapitan, jo je dal zapisati 3. aprila 1493, da se ne bi pozabila taka in tolikšna čast, izkazana koprskemu meščanu, ki ga je dolžnost spet klicala v Levant. To bi se v bodočnosti tudi zgodilo, kajti Jakob, kot poveljnik beneških čet na Krfu, je bil smrtno ranjen v boju s Turki..¹⁰

Tako je Krištof Tarisa v imenu družine sestavil prošnjo na Magistrato Supremo sopra Feudi in jo prinesel v Benetke 9. januarja 1726, da ga skupno z očetom in bratrancem vpišejo med plemiče z naslovom grofa. Iz nadaljevanja prošnje razberemo, da je neskromni Krištof kot dokazila priložil tudi avtentično diplomu in tiskano redovno deblo. To je bila tudi sled, kateri je bilo vredno posvetiti pozornost, da se dostojno obeleži častitljiva obletnica rojstva koprškega skladatelja Antonia Tarsie.

9 A.S.V., Pokrajinski arhiv Koper, Osrednja knjižnica Koper.

10 A.S.V., Regⁿ 1059 (Terzo libro di Terminazioni per titolati) str. 7-8; Gardina (1981), str. 114-119 za Giacomina Tarsio (+1493), str. 120-127 za Damiana Tarsio (+1525).

ANTONIO TARSIA (1643-1722)

O Antonijevem življenju smo iz stroškovnikov katedrale zvedeli nekaj skromnih podatkov.¹¹ Zelo mlad je sklenil pogodbo kot stolnični organist. Življenje in njegovo skladateljsko delo je nedvomno povezano. Še vedno ne bomo mogli odgovoriti, čemu je ostal popolnoma anonimen kot osebnost, ki ga ne pozna niti Stancovich,¹² ki ga lahko štejemo za pionirja pri odkrivanju dejanj posameznikov v istrski zgodovini.

Nove podatke za kompilacijo neke bodoče biografije povzemam iz matičnih knjig v Škofijskem arhivu in po tiskanem rodovnem deblu, ki nosi datum 9. julij 1792 in ga je sestavil Giovanni Manzini, ki je bil javni notar v Kopru. Sestavljenec ni poznal najstarejše listine iz 1229,¹³ kjer se prvič omenja družina Tarsia. V Pokrajinskem arhivu v Kopru se hrani rokopis,¹⁴ ki dopolnjuje rodovno deblo in leta 1792, kljub temu da je nekaj desetletij starejši. Nekatere podatke iz tega rokopisa niso poznali starejši pisci, kajti le redki prinašajo za najstarejša obdobja posamezne funkcije, ki so jih imeli predstavniki družine Tarsia v mestni upravi. Najpomembnejša in neznan koprski zgodovini je omemba Simeona di Tarsia, ki je bil pred prihodom Benetk v Kopru eden od treh konzulov (leta 1275). Iz teh zapisov smo tudi prvič odkrili precizen opis heraldičnega znaka, ki glasi: "questa famiglia porta l'arma in Campo d'Oro con una fascia di porpora sormontata da una Rosa cerulea, et per cimiero alcuni inalzano un Basilisco, et altri un Aquila". Tretji pomemben podatek je edini, ki v preteklosti beleži ime našega slavljenca v kontekstu družinske kronologije. Zapis glasi: "Antonio l'anno 1667 prese in moglie Ottavia Fini et ebbe Giacomo, Fabricio, Francesco e Bianca. Giacomo l'anno 1710 si sposò con Chiara Contesini et ebbe Ottavia, Antonio, Francesco, Alvise e Bianca".

Konec prejšnjega stoletja je domačemu starinoslovcu Andreju Tommasichu uspelo zabeležiti lokacijo in številko hiše, kjer je umrl Alvise Tarsia, ki so mu rekli tudi Tarsietto.¹⁵ Z njim plemiška družina izumre, kajti ni imel moških potomcev.¹⁶

Zapisi v matičnih knjigah v Škofijskem arhivu Koper

Libro dei Battesimi VIII/c.4, 28 Luglio 1643: "Antonio, e Nazario f.o. del sig.r Fabritio Tarsia e della sig.a Bianca sua moglie è stato battezzato de me Dec.no C.il

11 Giuseppe Radole, *La musica a Capodistria*, Trieste 1990, str. 47-60.

12 Pietro Stancovich, *Biografia degli uomini distinti dell'Istria*, 2. izdaja, Capodistria 1888.

13 Angelo Marsich, *Fontes Rerum Histriensium Anno 1229*, Archeografo Triestino, n.s.l./3, Trieste 1869, str. 141-144. Original hrani Škofijski arhiv v Kopru; podatek ni doslej upošteval nihče od piscev o družini Tarsia.

14 Pokrajinski arhiv Koper, Fond Tarsia, inv.št. 312.

15 Andrea Tommasich, *Famiglie capodistriane esistenti nel secolo XV*, Capodistria 1886, str. 15-16: "Esistevano due famiglie Tarsia. L'una abitava nella contrada S. Pietro sulla via dei Cappuccini, nella casa numero 574, presentemente degli eredi Scher Giuseppe. L'ultimo di questa famiglia, il Dr. Alvise detto Tarsietto, che servi la patria con amore e perspicacia per tutto il tempo di sua vita, morì il giorno 1 Settembre 1803..." Tommasich je sicer napravil nekaj napak pri opredelitvi hiše naslednikov Giuseppeja Schera in tudi pri datumu smrti zadnjega od Tarsij, Alviseja. Hiša, nekdanja palača, je vpisana v Libro Fondiario del Comune s parc. 821, kar odgovarja št. 576 v času Tommasicha. Kot lastnik je leta 1879 vpisan Giuseppe fu Giuseppe. Danes se lahko hišo identificira s stavbo v Goriški ul. 5!

16 E. Gardina, *Antonio Tarsia 1643-1722*, Katalog k razstavi, Koper 1993, kat. 4; Gardina (1981), str. 112-113.

sig.r. Pietro Pola C.la sig.a Isabella moglie del sig.r M. Raimondo Fino."

Oba botra sta člana imenitnih koprskih družin. Pietro Pola je po ponovni ustanovitvi Accademie (1645) njen prvi predsednik. Njegov istoimeni prednik, ki se odlikuje kot izvrsten pesnik v drugi polovici 16. stoletja, Pietro cavaliere Pola (1545-1630),¹⁷ načeljuje stari Accademiji "dei Disiosi" šele dvaindvajsetleten. Gospa Isabella, kot botra, ima v Raimondu Finu zaslužnega moža. Opravljal je odgovorno nalogo kot "provveditore ai confini" in se poskušal tudi v pesništvu, kot nam priča prav leta 1643 izdana "Raccolta di applausi", ki je napisana v čast takratnega podestata Andrea Morosinija.

Antonijeva mati Bianca izhaja iz plemiške družine Pola, rojena 27. novembra 1610. Oče Fabrizio izhaja neposredno iz rodu Giacomu, ki je bil počaščen z naslovom Grofa S.R.I.¹⁸ Rojen je bil 13. aprila 1596 in je umrl 11. aprila 1671. Bianca in Fabrizio, skladateljeva starša, sta se poročila 20. novembra 1631 in nato imela sedem otrok: Giacomo, Francesco, ANTONIO, Agostino, Laura, Chiara in Adriana.

Libro dei Matrimoni IV/c. 54, 13. Ottobre 1667: "Dispensando Mons. Vescovo delle pubblicazioni per causa d'infermità lo dec.^o diedi licenza a Sig.Can.Brutti scolastico che in casa interrogò il Sr Antonio figlio de Sr Fabritio Tarsia, e la Sig.^{ra} Ottavia relicta del q. Iseppo Almerigotto et havuto il loro mutuo consenso per verba de presenti in matr.^o il congiuse Presenti M. Antonio e Piero Bonacorso suo Figlio."

Antonio se je poročil 13. oktobra 1667 z Ottavio, vdovo po Giuseppeju Almerigottu. Ottavia izhaja iz družine Fabia Fina. Rojena je bila 9. aprila 1639 in je bila pokopana pri sv. Klari 22. septembra 1710. Antonio in Ottavia sta imela štiri otroke: Giacomo, Fabrizio, Francesco, Bianca.

Libro dei Morti V/c. 76, 20. Ottobre 1722: "Il Nob.sig.r Antonio Tarsia q^m Fabritio d'anni 80 circa con tutti li sacramenti e molte indulgenze plenarie passò da questa a miglior vita, e li 21. detto fù sepolto in S. Chiara."

Antonijev sin Giacomo dobi potrjen plemiški naslov 6. septembra 1727.¹⁹ Giacomov sin Alvise je tisti, ki zaključí kronologijo plemiške družine leta 1803.

17 Giacomo Babuder, Cenni intorno alla vita ed agli scritti del Marchese Girolamo Gravisi, Atti dell'i. r. Ginnasio superiore di Capodistria, Capodistria 1868, str. 11.

18 Pokrajinski arhiv Koper, Tarsia inv.št. 312, brez numeracije. Giacomo Tarsia, ki ga cesar Friderik III počasti z grofovskim naslovom S.R.I., se poroči leta 1467 s Caterino Manzioli. Imela sta osem otrok: Damiano, Cristoforo, Gerolamo, AUGUSTINO, Nicolò, Lucia, Elena, Cherubina. Agostino se je 1514 poročil z Adriano Sereni in je imel šest otrok: Giacomo, Gerolamo, Nicolò, FABRICIO, Damiano. Tarsia Fabrizio je imel z Nicoloso Vida štiri otroke. Drugi zakon datira v leto 1541. Njegov sin Giacomo, rojen 29. avgusta 1575, se je poročil s Chiaretto Delizario in imel enega samega sina Fabrizia, rojenega 13. aprila 1596 in poročenega leta 1630. Gre torej nedvomno za Antonijevega očeta!

19 A.S.V. Giacomo Tarsia, Conte Palatino, Dipl. Imp. Federico III, 4. feb. 1478, Libro di Terminazioni III/registro 1059, Giacomo q. Antonio, 6. settembre 1727.

SUMMARY

Presenting a series of new archival data the author traces the family of Tarsia since the first half of the 13th century, when the family name is for the first time found on record, all the way to its extinction in the year 1803 - understandably throughout with special attention dedicated to the composer Antonio Tarsia (1643-1722).